

Paleolit

Paleolithic

Bobrůvka (okr. Žďár nad Sázavou)

„Křtinava“, kóta 579,7 m, Bobrůvka II.

Střední paleolit, mladý paleolit. Dílnský areál. Povrchový nález.

Průzkum. Uložení nálezu: dočasně u nálezce.

Lokalizace: WGS-84: 49.4511575N, 16.0761797E

Na jaře 2023 byl autorem zprávy na mineralogické burze v Tišnově získán koupí paleolitický artefakt – kombinace zobce a vrubu na ústěpu z velmi silně eolizovaného křišťálu (obr. 1), pocházející z cca 30 let starého mineralogického sběru na lokalitě Bobrůvka v polní trati „Křtinava“. Neznámý nálezce ani prodávající netušili, že se jedná o pravěký artefakt a předmět byl pohozen v bedýnce s označením místa sběru spolu s poškozenými krystaly jako sběratelsky neatraktivní materiál, spíše surovina pro brusíče.

Archeologickou lokalitu Bobrůvka II „Křtinava“ uvedl do literatury K. Valoch (2004), který z ní uvádí podchycené jen dva artefakty, a to křišťálové dvoupodstavové mikrořádlo a eolizovanou mesiální část čepele.

Jako mineralogická lokalita, kde je možné na poli nalézt krystaly citrínů a křišťálů, bylo místo zpopularizované zejména knížkami M. Vaňka (2007; 2019), avšak již K. Valoch ve svém článku z roku 2004 uváděl, že na takto sběratelsky exponovaném místě není již možné získat reprezentativní kolekci a cílený archeologický průzkum je zde spíše paběrkováním než vědeckým výzkumem. K tomu si dovoluji na základě osobní zkušenosti z podzimu 2020 dodat, že v současnosti se zde již šance na nalezení, byť jen jediného pravěkého artefaktu limitně blíží nule (na poli se v pracovní den sešlo pět hledačů minerálů; jak to potom na těchto vyhlášených křišťálových lokalitách asi vypadá o víkend, si lze snadno domyslet).

Literatura

Valoch, K. 2004: Křišťály jako surovina štípané industrie. *Acta Musei Moraviae, Scientiae sociales* LXXXIX, 129–166.

Vaněk, M. 2007: *Láska k šutrům*. Praha: Milahelp.

Vaněk, M. 2019: *Galerie minerálů Vysočiny*. Praha: Milahelp.

Obr. 1. Bobrůvka. Kombinovaný nástroj z křišťálu. Foto P. Šmacha.

Fig. 1. Bobrůvka. A combined tool made of rock crystal. Photo by P. Šmacha.

Summary

A Paleolithic artefact purchased at the sales exhibition of minerals in Tišnov is a combined tool (burin and notch) on a flake made of highly weathered rock crystal (Fig. 1), discovered about 30 years ago during a surface survey at the Bobrůvka site (Žďár nad Sázavou District) in ‘Křtinava’ field.

Petr Šmacha

Bořitov (okr. Blansko)

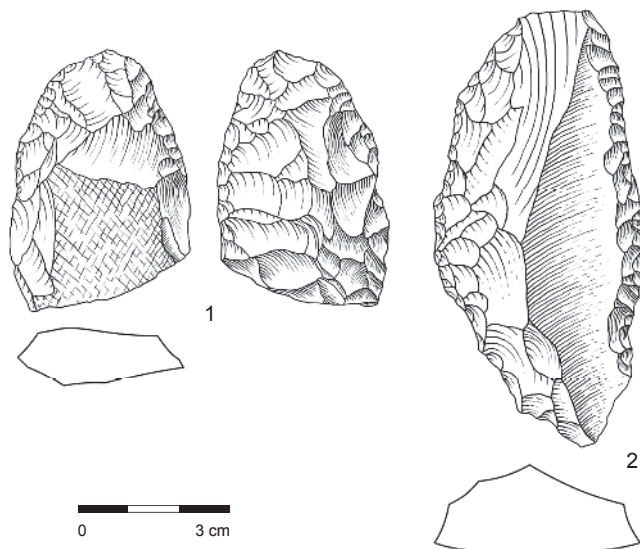
„Horky“.

Střední paleolit. Sídliště. Povrchový nález. Průzkum. Uložení nálezu:

Moravské zemské muzeum – Ústav Anthropos.

Lokalizace: WGS-84: 49.4305247N, 16.6102536E

Roku 2020 zemřel herec J. Nedorost, který vlastnil velmi rozsáhlou sbírku paleolitických artefaktů, hlavně z okolí Bečova, kterou se jen z menší části podařilo převzít do Národního muzea. Ve sbírce byla i nějaká moravika, získaná patrně koupí či výměnou. Pracovník Národního muzea Jan Eigner roku 2023 tyto artefakty laskavě předal do sbírek Moravského zemského muzea. Několik spongolitových nástrojů doplňuje středopaleolitickou kolekci z lokality „Horky“ u Bořitova: zoubkovaný ústěp, čepelovitý ústěp s vrubem, nepatinovaná část listovitého hrotu s hrotitě oblou extremitou (obr. 2: 1) a nepatinované dvojité drasadlo na čepelovitém ústěpu (obr. 2: 2) (Oliva 1987; 2014; Oliva, Gadas 2024).

Obr. 2. Bořitov. Ukázka ze sbírky paleolitických artefaktů. Kresba T. Janků.

Fig. 2. Bořitov. Selection of the Paleolithic artefacts. Drawing by T. Janků.

Literatura

- Oliva, M. 1987: Vyvinutý micoquien z návrší Horky u Bořitova – první výsledky. *Acta Musei Moraviae, Scientiae sociales* LXXII, 21–44.
- Oliva, M. 2014: Starší doba kamenná – paleolit. In: Z. Jarůšková, A. Štrof (eds.): *Pravěk Boskovicka*. Vlastivěda Boskovicka 3. Boskovice: Muzeum Boskovicka, 15–49.
- Oliva, M., Gadas, P.: Nové nálezy z ústřední středopaleolitické stanice Bořitov V – Horky. *Acta Musei Moraviae Scientiae sociales* 109(1), 3–40.

Summary

Some typical Middle Paleolithic artefacts from the collection of J. Nedorost (Fig. 2), discovered at the Bořitov V site (Blansko District), were handed over to the Moravian Museum in 2023.

Martin Oliva

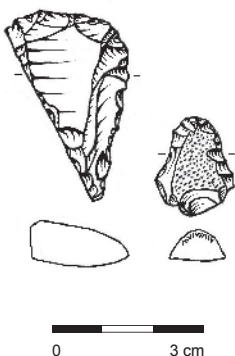
Brno (k. ú. Jundrov, okr. Brno-město)

„Na Nivě“.

Epiaurignacien. Sídliště. Povrchový sběr. Průzkum. Uložení nálezu: dočasně u nálezce.

Lokalizace: WGS-84: 49.2162244N, 16.5482794E

Dne 14. 8. 2023 byla na základě archeologického deníku majora J. Lavického (Lavický 1935–1943) autorem zprávy v terénu ověřena lokalita Brno-Jundrov, o jejímž přesném umístění se v odborné literatuře vedou již více jak 30 let spory (Oliva 1987; 1991; naposledy Nerudová et al. 2022). Major J. Lavický v deníku uvádí jako objevitele lokality J. Páska a místo popisuje jako 1 km vzdálené severně od kostela v Jundrově, na okraji lesa na ploše 80 × 80 m. Výše uvedený deník obsahuje i protokol ze dne 19. 12. 1936, z něhož vyplývá, že major J. Lavický předal do Oddělení moravského pravěku Zemského muzea v Brně 38 kusů artefaktů získaných na této lokalitě. Autor zprávy našel při revizním sběru v trati „Na Nivě“ devět kusů paleolitické štípané industrie zahrnující dvě škrabadla (obr. 3), zlomek čepele se stopami opotřebení, zlomek zoubkovaného nástroje, dva úštěpy a tři kusy výrobního odpadu. Větší z nalezených škrabadel je dvojitě, avšak protilehlá hlavice je vertikálně otočena o 90 stupňů, a podle tvaru soudím, že jeho uživatel byl levák. V surovinovém spektru převažuje rohovec typu Krumlovský les, zastoupen je i silicit glacigenních sedimentů a jedním kusem i rohovec typu Troubky – Zdislavice. Sběr proběhl na zalesněné plošině nejvyššího výběžku kóty 391 m Holedná, a to na deštěm vymletých lesních cestičkách, jimiž je místo hojně protkáno. Artefakty byly nalezeny v rozmezí nadmořských výšek 239–252 m a největší vzdálenost mezi krajními nálezy činila 170 m, nálezovou situaci zachycuje mapa (obr. 4).

Obr. 3. Brno-Jundrov. Škrabadla. Kresba P. Šmacha.

Fig. 3. Brno-Jundrov. Endscrapers. Drawing by P. Šmacha.

Obr. 4. Brno-Jundrov. Mapa lokality s vyznačením poloh posledních nálezů. Autor P. Šmacha.

Fig. 4. Brno-Jundrov. Map of the site marking the position of recent finds. Author P. Šmacha.

Literatura

- Lavický, J. 1935–1943: *Steinzeit [deník]*. Rkp. Uloženo: archiv Ústavu Anthropos, Moravské zemské muzeum, č. AD/28.
- Oliva, M. 1987: *Aurignacien na Moravě*. Studie Muzea Kroměřížska '87. Kroměříž: Muzeum Kroměřížska.
- Oliva, M. 1991: Mladopaleolitická stanice s radiolaritovou industrií v Brně-Jundrově. *Acta Musei Moraviae, Scientiae sociales* LXXVI, 19–29.
- Nerudová, Z., Sedláčková, L., Neruda, P., Roblíčková, M., Doláková, N., Plichta, A., Bobula, O. 2022: Příspěvek k osídlení oblasti Brno-Štýřice. Záchraný výzkum na ulici Vídeňská 11. *Přehled výzkumů* 63(1), 19–31.

Summary

Based on Major J. Lavický's archaeological diary, the precise location of the Paleolithic site Brno-Jundrov was verified in the field in August 2023 (Fig. 4). The surface survey conducted on a forested plateau at the easternmost point of Holedná at 391 m in 'Na Nivě' field yielded nine pieces of chipped stone industry, including two endscrapers, a blade fragment with use-wear marks, a fragment of a serrated tool, two flakes and three pieces of production waste (Fig. 3).

Petr Šmacha

Brno (k. ú. Kníničky, okr. Brno-město)

„U Přehrady“.

Pozdní paleolit. Sídliště. Povrchový sběr. Průzkum. Uložení nálezu: Moravské zemské muzeum – Ústav Anthropos.

Lokalizace: WGS-84: 49.2339103N, 16.5209778E

Dne 12. 8. 2023 byla na základě archeologického deníku majora Lavického (Lavický 1935–1943) autorem zprávy v terénu ověřena paleolitická lokalita Brno-Kníničky v trati „U Přehrady“. Major J. Lavický uvádí, že zde našel 16 kusů paleolitické štípané industrie a podle protokolu je dne 19. 12. 1936 předal do Oddělení moravského pravěku Zemského muzea v Brně. Lokality popisuje ve svém německy psaném deníku jako nálezovou plochu o rozměru 30 × 30 m situovanou nahoře nad skálou, severozápadně od kóty 212 m. Tato kóta již v současnosti neexistuje a zanikla nejspíš v souvislosti s výstavbou mostního pilíře nedokončené dálnice v roce 1938, je však dohledatelná na mapě Topografické sekce 1 : 25 000 třetího vojenského mapování.